

Journal of Education Studies

Volume 34
Issue 1 July-September 2005

Article 3

July 2005

การสอนรีคอร์ดเตอร์ตามแนวคิดของออร์พ

วิทยา ไล่ทอง

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

ไล่ทอง, วิทยา (2005) "การสอนรีคอร์ดเตอร์ตามแนวคิดของออร์พ," *Journal of Education Studies*: Vol. 34: Iss. 1, Article 3.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.34.1.3

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol34/iss1/3>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การสอนรีคอร์เดอร์ ตามแนวคิดของออร์ฟ

วิทยา ไ้ทอง

รีคอร์เดอร์นับเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่มีความนิยมนำมาใช้ในการเรียนการสอนดนตรี รีคอร์เดอร์เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องลมไม้ (Woodwind) ที่มีกำเนิดมานานมาก แต่ก็ยังเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถนำมาบรรเลงได้อย่างไพเราะ ด้วยมีน้ำเสียงที่นุ่มนวลและสามารถผสมกลมกลืนกับเครื่องดนตรีชนิดอื่นได้เป็นอย่างดี เรามักจะเห็นว่ารีคอร์เดอร์เป็นเครื่องดนตรีที่เด็กๆ ใช้เล่นกัน ซึ่งในความเป็นจริงรีคอร์เดอร์ไม่ได้เป็นเครื่องดนตรีสำหรับเด็กเท่านั้น เพราะการเล่นรีคอร์เดอร์นั้นสามารถพัฒนาทักษะให้ละเอียดลึกซึ้งไปสู่ระดับสูง จนถึงขั้นที่จะต้องศึกษาเป็นวิชาเอกในการเรียนระดับมหาวิทยาลัยกันเลยทีเดียว เหตุผลที่รีคอร์เดอร์ได้รับความนิยมนำมาใช้ในการเรียนการสอนดนตรีสำหรับเด็กๆ เนื่องจากมีความเหมาะสมในหลายด้าน ได้แก่

๑. รีคอร์เดอร์เป็นเครื่องดนตรีที่เล่นได้ง่ายในขั้นเริ่มต้นและเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าซึ่งมีลักษณะการเล่นใกล้เคียงกับการพูดหรือการร้องเพลงที่เด็กๆ มีประสบการณ์กับการพูด การท่องกลอนและการร้องเพลงมาก่อน

๒. รีคอร์เดอร์เป็นเครื่องดนตรีที่มีขนาดเล็กเหมาะสมกับร่างกายของเด็ก และยังสามารถพกพามาเรียนที่โรงเรียนและนำกลับไปซ้อมที่บ้านหรือที่ไหนๆ ได้อย่างสะดวก อีกทั้งสามารถบำรุงรักษาและทำความสะอาดได้ง่าย

๓. รีคอร์เดอร์มีเสียงที่นุ่มนวลและไม่ดังมาก จึงไม่ค่อยมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการหาสถานที่ฝึกซ้อมที่ไม่รบกวนผู้อื่น

๔. รีคอร์เดอร์มีราคาไม่สูงมากเมื่อเทียบกับเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ แต่ก็สามารถเล่นได้ทุกเสียงในระบบดนตรีสากล

๕. รีคอร์เดอร์มีลักษณะเสียงที่สามารถนำไปเล่นร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี หรือจะเล่นร่วมกันในกลุ่มรีคอร์เดอร์ซึ่งมีหลายขนาดตั้งแต่เสียงสูงจนไปถึงเสียงต่ำได้แก่ ระดับเสียงโซปราโน โพรฟาโน อัลโต เทเนอร์ และเบส ตามลำดับ จึงทำให้เด็กสามารถเรียนรู้การเล่นดนตรีเป็นกลุ่ม (Ensemble) ได้อย่างดีด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวจึงมีการนำรีคอร์ดอร์มาใช้ในการเรียนการสอนดนตรีสำหรับเด็กโดยทั่วไป รวมไปถึงการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟ (Orff Schulwerk) ด้วย ซึ่งการใช้เครื่องดนตรีในระบบการสอนดนตรีของออร์ฟนั้น นอกจากรีคอร์ดอร์แล้วยังมีการใช้เครื่องดนตรีประเภทระนาด และเครื่องประกอบจังหวะต่างๆ ด้วย โดยการใช้เครื่องดนตรีเหล่านี้มักจะใช้เล่นร่วมกันทั้งหมดเลย หรือนำมาใช้เฉพาะชิ้นตามสมควร การเล่นรีคอร์ดอร์ในระบบการสอนดนตรีของออร์ฟนั้นก็มิได้แตกต่างไปจากการเล่นรีคอร์ดอร์โดยทั่วไป แต่วิธีการเรียนการสอนรีคอร์ดอร์ตามแบบแนวคิดของออร์ฟนั้นมีวิธีการที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการเล่นรีคอร์ดอร์ได้อย่างน่าสนใจ จากการที่ผู้เขียนได้ไปเข้าอบรมการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟ ในหลักสูตร Orff Schulwerk Certificate ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีโอกาสอบรมการเล่นรีคอร์ดอร์ตามแบบแนวคิดของออร์ฟในหลักสูตรนี้ด้วย อาจารย์ผู้สอนรีคอร์ดอร์คืออาจารย์มาร์ธา ครอเวล (Martha Crowell) ซึ่งผู้เขียนได้พบว่า การสอนรีคอร์ดอร์ตามแบบแนวคิดของออร์ฟที่อาจารย์มาร์ธา ครอเวล นำมาใช้สอนนั้นทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีและมีความสุขสนุกสนานด้วย เพราะผู้เรียนจะได้เรียนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน จากง่ายไปหายาก ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสำคัญ จนเกิดเป็นความกลมกลืนกันระหว่าง ตัวผู้เรียน เครื่องดนตรี ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ทักษะ ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป โดยในลำดับแรกจะขอกล่าวถึงความหมายและแนวคิดในการ

สอนดนตรีของออร์ฟเสียก่อน เพื่อให้ผู้ที่ยังไม่คุ้นเคยกับการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟได้เข้าใจพอเป็นสังเขปและมีพื้นฐานที่จะทำความเข้าใจในเป้าหมายของวิธีการสอนและกิจกรรมต่างๆ

ระบบการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟ

การสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟ เป็นระบบการสอนที่เกิดขึ้นจากแนวคิดของ คาร์ล ออร์ฟ (Carl Orff: 1895-1982) ซึ่งเป็นนักประพันธ์เพลงชาวเยอรมัน ออร์ฟมีผลงานที่ทำให้เขามีชื่อเสียงอย่างมากในการเป็นนักประพันธ์ คือ เพลง Carmina Burana นอกจากการเป็นนักประพันธ์ออร์ฟมีความสนใจต่อการสอนดนตรีด้วย โดยคำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์และการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาตินั้น เขาได้ริเริ่มการสอนดนตรีสำหรับเด็กขึ้น โดยสอนผ่านทางรายการวิทยุ ที่เมืองมิวนิค ประเทศเยอรมนี การสอนของเขาได้รับความสนใจเป็นอย่างมากและได้แพร่หลายออกไปจนมีการก่อตั้งสถาบันออร์ฟขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๓ ที่เมืองซาลสบูร์ก ประเทศออสเตรีย ซึ่งนับเป็นสถาบันแห่งแรกที่ทำหน้าที่ฝึกหัดครูสอนดนตรีตามแนวคิดของ ออร์ฟ ในปัจจุบันแนวคิดนี้ได้รับความนิยมแพร่หลายยิ่งขึ้น และมีสมาคมออร์ฟเกิดขึ้นไปทั่วโลก ระบบการสอนนี้มีชื่อเฉพาะที่มาจากภาษาเยอรมัน คือ “Orff Schulwerk” ซึ่งในบางครั้งก็ถูกเรียกสั้นๆ ว่า “The Schulwerk” คำว่า Schulwerk หมายถึงตรงกับภาษาอังกฤษว่า Schooling through working หรือ Learning by doing ซึ่งคำหลังนี้คงจะเป็นที่คุ้นเคยกันกันดีในวงการศึกษาของประเทศไทยที่เราอาจจะแปล

เป็นภาษาไทยได้ว่า เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ หรือเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงนั่นเอง ระบบการสอนตามแนวคิดของออร์ฟเป็นการสอนให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและสร้างสรรค์ดนตรีด้วยตัวของเด็กเอง ออร์ฟเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพทางดนตรีอยู่ในตัวแม้จะมากน้อยไม่เท่ากันก็ตาม แนวคิดในการสอนจะนำเอาศักยภาพทางดนตรีและประสบการณ์ทางดนตรีที่เด็กมีอยู่มาเป็นพื้นฐานในการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมแล้วเกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ที่ครูได้วางเป้าหมายเอาไว้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและบรรลุแจ้งในเรื่องนั้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง จึงทำให้การเรียนรู้ทักษะดนตรีที่เป็นนามธรรม เช่น เรื่องจังหวะ ระดับเสียง หรือทำนองเพลง ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากให้รู้แจ้งด้วยคำพูดหรือคำพูดได้ยากนั้นสามารถถ่ายทอดและซึมซับไปสู่เด็กได้อย่างดี ออร์ฟได้วางรากฐานของการสอนดนตรีเบื้องต้น (Elemental music) ด้วยความคิดที่ว่า ดนตรี (Music) การเคลื่อนไหว (Movement) และการพูด (Speech) เป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ทั้งสามสิ่งรวมกันเป็นเอกภาพ เพราะการพูดที่เด็กคุ้นเคยและใช้อยู่ในชีวิตประจำวันนั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญหลายด้านของดนตรี เช่น ความสูงต่ำของเสียง การเน้นน้ำหนักของเสียง ความดังเบา การแบ่งวรรคตอน และความสั้นยาวของเสียง ส่วนการเคลื่อนไหวนั้นเป็นธรรมชาติอีกอย่างหนึ่งที่มนุษย์ใช้สื่อสารหรือแสดงออกถึงความรู้สึกต่างๆ ได้ การเคลื่อนไหวสามารถถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ความอ่อนโยน ความดุเดือด ความยิ่งใหญ่ ความสง่างาม ความสงบ หรือความสับสน เป็นต้น ทั้งการพูด การเคลื่อนไหวและ

ดนตรีเป็นสิ่งที่เด็กจะแสดงออกร่วมกันได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืนกัน มีความเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้เด็กมีความเข้าใจดนตรีและเล่นดนตรีได้อย่างมีความสุข และจากประสบการณ์ที่เด็กได้ทำสิ่งเหล่านั้นจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้นดนตรี โดยมีครูเป็นผู้วางแผน ชี้แนะให้เด็กได้สร้างสรรค์และเรียนรู้ในสิ่งที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นเป็นลำดับไป

ระบบการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกการสร้างสรรค์แบบฉับพลันหรือที่เรียกว่า การอิมโพรไวส์ (Improvisation) ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสรรค์จังหวะ ทำนองเพลงหรือการเคลื่อนไหวจะฝึกให้เด็กรู้จักคิดสร้างสรรค์และกล้าแสดงออกซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเล่นดนตรีและการทำงานทางศิลปะ ดังนั้นจึงควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้เด็กได้สร้างสรรค์ดนตรีด้วยตัวเขาเองก่อนที่จะเริ่มบทเรียนทางดนตรี นอกจากนี้การอิมโพรไวส์จะช่วยกระตุ้นให้เด็กมีความกระตือรือร้น รู้จักสังเกตสิ่งต่างที่เกิดขึ้นในดนตรี ทำให้เด็กตระหนักถึงองค์ประกอบต่างๆ ของดนตรีได้ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้นทางดนตรีและเล่นดนตรีได้อย่างไพเราะ ถ่ายทอดความรู้สึกได้อย่างเหมาะสมกับอารมณ์ของเพลง และมีผลช่วยพัฒนาไปถึงการตีความ (Interpretation) บทเพลงต่างๆ ที่จะเล่นได้ดียิ่งขึ้น

บทเพลงที่ใช้ในระบบการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟ เริ่มต้นด้วยบทเพลงสั้นๆ ที่แต่งขึ้นด้วยบันไดเสียงแบบ 5 เสียง (Pentatonic Scale) เนื่องจากพบว่าเพลงที่ใช้บันไดเสียงแบบ 5 เสียงมีอยู่ในเกือบทุกชนชาติ อีกทั้งในบันไดเสียงแบบนี้ไม่มีระยะห่างของเสียงแบบครึ่งเสียง ทำให้ไม่มีโอกาสเกิดคู่เสียงที่กระด้าง

(Dissonance) และทั้ง 5 เสียงนั้นสามารถเป็น ตัวทโนคของบันไดเสียงได้ทุกเสียง ซึ่งช่วยให้เด็กๆ ที่เริ่มเรียนดนตรีสามารถสร้างสรรค์ดนตรีด้วยการอิมโพรไวส์ได้อย่างราบรื่นและมีความไพเราะโดยไม่ต้องกังวลถึงกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีมากนัก เด็กจะเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนดนตรี มองเห็นว่าดนตรีเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เขาสามารถสร้างสรรค์มันขึ้นมาได้ด้วยตัวของเขาเอง และเกิดความมั่นใจและอยากทำในสิ่งที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การเรียนทางดนตรีที่สูงขึ้นไป โดยในขั้นต่อไปเพลงที่ใช้ในระบบการสอนของออร์ฟก็จะเพิ่มการใช้ตัวโน้ตมากขึ้นจนครบตามบันไดเสียงสากล

สิ่งที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งของระบบการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟคือ กระบวนการกลุ่ม ระบบการสอนแบบนี้จะเน้นให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกัน รู้จักการเป็นผู้นำ ผู้ตาม รู้จักการรอคอย รู้จักการสังเกต รู้จักการฟัง และรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเล่นดนตรีโดยเฉพาะการเล่นเป็นกลุ่มหรือเป็นวง และกระบวนการกลุ่มยังช่วยให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้จากเพื่อนด้วยกัน ด้วยการเลียนแบบ หรือแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์ซึ่งกันและกันอีกด้วย

ขั้นตอนการสอนรีคอร์เดอร์ตามแบบแนวคิดของออร์ฟ

การสอนรีคอร์เดอร์ตามแบบแนวคิดของออร์ฟที่จะกล่าวต่อไปนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนรีคอร์เดอร์เบื้องต้น โดยจะนำเสนอเป็นขั้นตอนตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นจนถึงสามารถเล่นเพลงที่แต่งด้วยบันไดเสียงแบบ 5 เสียง (Pentatonic Scale) ได้ ซึ่งประกอบ

ด้วยตัวอย่างกิจกรรมและโน้ตเพลงที่ใช้สำหรับการฝึกเล่นในแต่ละขั้น ทั้งนี้ผู้เขียนได้เรียบเรียงขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้เข้าอบรมการเล่นรีคอร์เดอร์กับอาจารย์มาร์ธา ครอเวล และบางส่วนผู้เขียนได้นำมาจากเอกสารอื่นด้วย

ขั้นที่ ๑ สำรวจเสียง

ขั้นตอนแรกของการเรียนรีคอร์เดอร์ก็คือ การทำความรู้จักกับการกำเนิดเสียงของรีคอร์เดอร์ โดยให้เด็กถอดปากเป่า (Mouth piece) ของรีคอร์เดอร์ออกจากตัวเครื่อง แล้วลองเป่ากับปากเป่านั้น ให้เด็กสังเกตเสียงที่เกิดขึ้น ต่อจากนั้นให้เด็กทดลองเป่าใหม่โดยพยายามหาวิธีการทำให้เกิดเสียงที่แตกต่างกันออกไปหลายๆ แบบ อาจจะใช้มืออีกข้างหนึ่งที่ไม่ได้ถือปากเป่ามาป้องเสียงหรือทำให้เกิดเสียงที่แปลกออกไปก็ได้ แล้วให้เด็กแต่ละคนเลือกเสียงที่ค้นพบมา ๑ แบบ เพื่อเล่นให้ครูและเพื่อนๆ ได้ฟัง โดยเด็กๆ อาจจะยืนตั้งแถวเป็นวงกลมแล้วผลัดกันทีละคน เล่นต่อๆ กันไปจนครบทุกคน จะพบว่าเด็กๆ สามารถค้นหาเสียงและทำเสียงที่แตกต่างกันได้มากมาย ซึ่งอาจจะไม่ซ้ำกันเลย กิจกรรมนี้จะทำให้เด็กมีความคุ้นเคยกับการเป่ารีคอร์เดอร์จากการได้ทดลองเป่าหลายๆ วิธี จนเกิดความเข้าใจในการกำเนิดเสียง สามารถควบคุมเสียงให้เป็นไปในแบบต่างๆ ที่ต้องการ และสามารถทำให้เกิดเสียงที่มีคุณภาพได้ อีกทั้งยังได้ฝึกการใช้ความคิดสร้างสรรค์ด้วย

ขั้นที่ ๒ การถือเครื่องและการวางนิ้ว

การเล่นรีคอร์เดอร์ต้องถือเครื่องโดยให้มือซ้ายอยู่ด้านบนของตัวเครื่อง แล้วจรดปากเป่า (Mouth piece) ให้วางอยู่บนริมฝีปากล่างของ

ผู้เป่า และใช้นิ้วโป้งมือขวาช่วยประคองที่ด้านล่างของตัวเครื่องด้วย การใช้นิ้วปิดที่รูของรีคอร์เดอร์จะต้องไม่จิกนิ้วลงไป และไม่กดแรงจนเกินไป

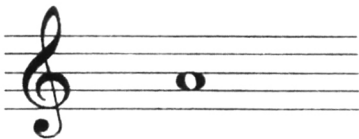

ภาพการถือรีคอร์เดอร์

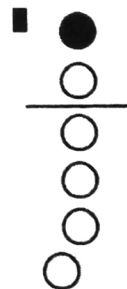
ขั้นที่ ๓ การใช้ลมและการใช้ลิ้น

การเป่ารีคอร์เดอร์นั้นใช้ลมเช่นเดียวกับการร้องเพลง โดยต้องพยายามรักษาความแรงของลมที่เป่าออกมาให้สม่ำเสมอ เป่าเสียงแต่ละครั้งออกมาด้วยการตัดลิ้น (Tonguing) โดยให้ออกเสียงเป็นคำว่า “Duh” ตัวอย่างกิจกรรมแบบหนึ่งสำหรับการฝึกการตัดลิ้นก็คือ การให้เด็กฝึกออกเสียงแบบนี้ด้วยปากเปล่าก่อน ยังไม่ต้องเป่า โดยให้เด็กจับคู่กันและสมมติว่าจะสนทนากัน แต่ไม่ใช่คำพูด ให้ใช้การออกเสียงเป็นคำว่า “Duh” เท่านั้น ทำให้เป็นประโยคที่โต้ตอบกัน แต่ไม่ต้องทำเสียงดัง พยายามทำให้มีเสียงเบาที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ เด็กก็จะได้ฝึกด้วยความเพลิดเพลิน และได้สังเกตการออกเสียงซึ่งกันและกันกับเพื่อนว่าตัวเองและเพื่อนทำถูกต้องหรือไม่ และจะเกิดการปรับปรุงให้ดีขึ้นด้วยการเลียนแบบ หรือแนะนำซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ ๔ เริ่มเรียนโน้ตแรก เสียง A

โน้ตเสียง A

ภาพการใช้นิ้วสำหรับเสียง A

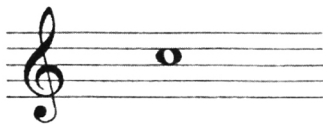
การเริ่มเรียนโน้ตแรกจะเริ่มจากโน้ตที่เด็กใช้จำนวนนิ้วปัดรีคอร์เดอร์น้อยๆ นิ้ว และเป็นนิ้วที่มีความถนัดมากที่สุด จึงเริ่มด้วยโน้ตเสียง A โดยใช้กิจกรรมเสียงสะท้อน (Rhythmic Echoes) โดยครูเป็นผู้เป่าเสียงนี้ด้วยรูปแบบจังหวะ (Rhythmic Pattern) แบบต่างๆ ให้นักเรียนฟังแล้วเป่าตามเป็นให้เหมือนที่ครูเป่า ซึ่งครูจะเปลี่ยนรูปแบบจังหวะไปเรื่อยๆ นักเรียนต้องใช้สมาธิในการฟัง และเป่าตามคล้ายกับ

เป็นเสียงสะท้อนของครู กิจกรรมนี้อาจจะเปลี่ยนให้เด็กแต่ละคนผลัดกันเป็นผู้เป่าและให้เพื่อนคนอื่นๆ เป็นผู้เป่าตาม ก็จะเป็นการฝึกให้เด็กใช้ความคิดสร้างสรรค์โดยการอิมโพรไวส์และได้ฝึกการฟัง และฝึกการเล่นจังหวะต่างๆ ไปด้วย และที่สำคัญเด็กจะได้เล่นโน้ตเสียง A นั้น ซ้ำๆ กัน จนเด็กเกิดความคุ้นเคยกับการเล่นเสียงนี้ไปโดยไม่รู้ตัว

ตัวอย่างโน้ตสำหรับกิจกรรม Rhythmic Echoes

ขั้นที่ ๕ เพิ่มโน้ตเสียง C

โน้ตเสียง C

ภาพการใช้นิ้วสำหรับเสียง C

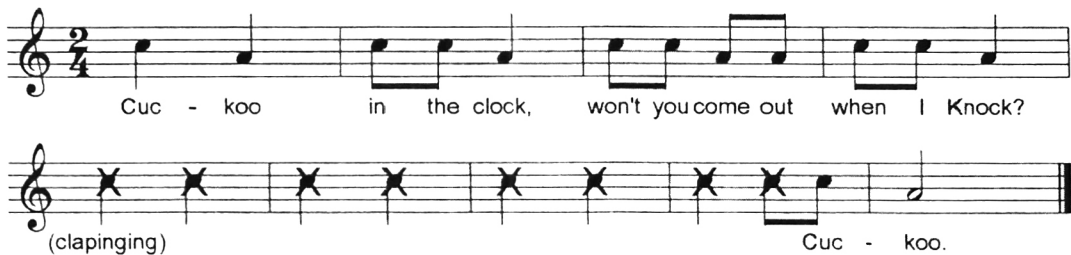
เมื่อเด็กเล่นโน้ตเสียง A ได้คล่องแคล่วแล้ว ก็ให้เล่นโน้ตเสียงต่อไปคือ เสียง C ซึ่งใช้นิ้วใกล้เคียงกับเสียง A เพียงแต่นิ้วชี้ขึ้นนิ้วเดียวเพื่อเปิดรีคอร์เดอร์ให้เด็กฝึกเปิดปิดรีคอร์เดอร์โดยยังไม่ต้องเป่า โดยให้วางปากเป่าของรีคอร์เดอร์ไว้ที่คาง แล้วร้องเสียงตัวโน้ตแต่ละตัวพร้อมกับใช้นิ้วเปิดปิดรีคอร์เดอร์ ให้สัมพันธ์กับโน้ตนั้น วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กมีความแม่นยำในการใช้นิ้วให้สัมพันธ์กับโน้ต และในชั้นเรียนก็จะไม่เกิดเสียงที่ดังหนวกหูจากการที่เด็กยังเป่าที่ผิดๆ ถูกๆ

โน้ต 2 เสียงที่เรียนในขั้นนี้เป็นโน้ตที่มีระยะห่างของเสียงเป็นขั้นคู่ 3 โหมดอร์ ซึ่งเป็นขั้นคู่เสียงที่นิยมนำสร้างเป็นทำนองเพลงสำหรับเด็ก เพราะง่ายต่อการจำและการร้องของเด็กๆ การฝึกเป่า 2 เสียงนี้อาจจะใช้กิจกรรมเสียงสะท้อนดังที่เคยกล่าวไปแล้ว หรือใช้กิจกรรมเป่าเสียงแทนชื่อ โดยให้เด็กแต่ละคนเป่าเสียง C และ A เป็นชื่อของตัวเองตามพยางค์และเสียงสูงต่ำของชื่อนั้น ให้เพื่อนๆ ฟัง ซึ่งเด็กจะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และพยายามทดลองหาเสียงที่เหมาะสมกับชื่อ

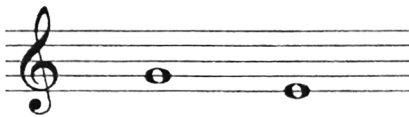
ของตน เด็กก็จะคุ้นเคยกับการเล่นเสียงทั้งสองนี้มากขึ้น หลังจากนั้นให้เด็กฝึกเล่นเพลง Cuckoo โดยให้เด็กแต่ละคนผลัดกันเป็นผู้เล่นเดี่ยว (Solo) ที่สองโน้ตสุดท้ายของเพลงซึ่งตรงกับคำว่า “Cuc-koo” โดยให้ผู้ที่เล่นเดี่ยวเคลื่อนไหวร่างกายหรือทำท่าทางในขณะที่เล่นเดี่ยวด้วย ซึ่ง

เป็นการฝึกให้เด็กได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก และรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนไปด้วย การเรียนการสอนรีคอร์เดอร์ในชั้นเบื้องต้นนั้น การฝึกเล่นเพลงครูจะให้เด็กเล่นด้วยการจำก่อน การใช้โน้ตจะช่วยให้ช่วยทบทวนความจำเท่านั้น

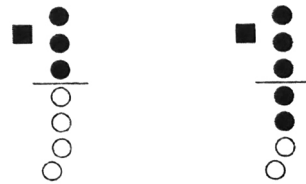
Cuckoo Clock

ขั้นที่ ๖ เพิ่มโน้ตเสียง G และ E

โน้ตเสียง G และ E

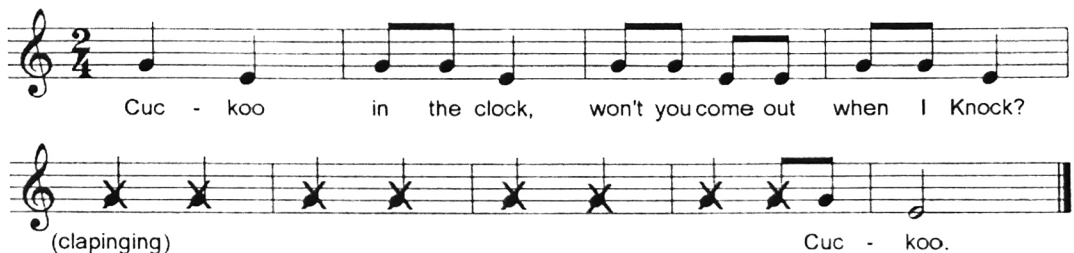

ภาพการใช้นิ้วสำหรับเสียง G และ E

เมื่อเด็กเล่นเพลง Cuckoo ด้วยโน้ตเสียง C และ A ได้แล้ว ก็ลองให้เด็กเล่นเพลงเดิมนี้ด้วยโน้ตเสียง G และ E โดยอาจจะเริ่มจากการฝึก

นิ้วเปิดปิดรูรีคอร์เดอร์ สำหรับเสียงใหม่ทั้งสองนี้ โดยยังไม่ต้องเป่าก่อนเช่นเดียวกับการฝึกเล่น C และ A ดังที่กล่าวไปแล้ว

Cuckoo Clock

เมื่อถึงตอนนี้เด็กเล่นโน้ตได้ถึง ๔ เสียงแล้วคือ C A G E จึงสามารถเล่นเพลงที่มีช่วงเสียงที่กว้างขึ้นได้ และอาจจะเริ่มให้เด็กได้เรียนรู้การเล่นเป็นกลุ่ม (Ensemble) ได้แล้ว ตัวอย่างของเพลงที่ใช้เล่นเป็นกลุ่มในขั้นนี้คือเพลง Ride a Clock Horse ซึ่งแยกเสียงออกเป็น ๒ แนว แนวที่ ๑ เป็นแนวทำนอง ใช้โน้ตเสียง A G E ส่วนแนวที่ ๒ เป็นแนวคlopประกอบ (Accompaniment) ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปแบบจังหวะซ้ำทวน (Ostinato) โดยใช้โน้ตเสียง C เสียงเดียว

ในการฝึกทำนองครูจะเป็นผู้นำให้เด็กเป่าตามจนจำได้ทั้งเพลง เมื่อทุกคนเล่นทำนองได้แล้วจึงฝึกเล่นแนวคlopประกอบ โดยในขั้นแรกให้เด็กพูดคำว่า Ding-a-ling, clip, clop ตามครูจนจำได้แล้วแยกเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป่ารีคอร์ดอร์ ในแนวทำนอง อีกกลุ่มหนึ่งให้พูดคำว่า Ding-a-ling, clip, clop ไปพร้อมๆ กัน เมื่อเกิดความกลมกลืนกันดีแล้ว จึงให้เด็กเปลี่ยนจากการพูดเป็นการเป่ารีคอร์ดอร์แทนการพูดแต่ละพยางค์ด้วยเสียง C

Ride A Cock Horse

Mother Goose Rhyme

Soprano Recorder 1

Ride a cock horse to Ban - bu - ry cross to

Soprano Recorder 2

ding - a - ling, clip, clop,

see a fine la - dy up - on a white horse. With

ding - a - ling, clip, clop,

rings on her fin - gers and bells on her toes,

ding - a - ling, clip, clop,

she will have mu - sic wher - e - ver she goes.

ding - a - ling, clip, clop,

สำหรับทำนองเพลงที่มีการใช้โน้ตเสียง C A G E ครบทั้งสี่ตัวนั้นจะเริ่มด้วยการฝึกเล่นเพลงที่มีทำนองเรียงลำดับของเสียงทั้งสี่ไว้อย่างต่อเนื่องกัน เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมนิ้ว ตัวอย่างเช่น เพลง Para Ti ซึ่งมีอยู่ ๒ ท่อน คือท่อน Introduction และ Melody โดยการฝึกจะแบ่งเด็กออกเป็น ๒ กลุ่ม การฝึกในท่อน Introduction ให้กลุ่มที่หนึ่ง

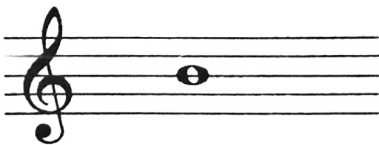
เล่นโน้ตในท่อนที่ ๑ ๓ และ ๕ (C A G E) กลุ่มที่สองเล่นโน้ตในท่อนที่ ๒ ๔ ๖ และ ๘-๙ โดยเล่นให้ต่อเนื่องกัน ส่วนในท่อน Melody ให้เล่นทั้งหมดพร้อมกันทั้งสองกลุ่ม ทำให้เด็กมีการแบ่งงานที่จะฝึกฝนทีละตอน ไม่ต้องเปลี่ยนโน้ตมาก แต่ก็ต้องรู้จักฟังซึ่งกันและกันและต้องรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองให้ดี

Para Ti

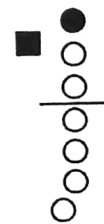
Introduction Andes

Melody

ขั้นที่ ๗ เพิ่มโน้ตเสียง B

โน้ตเสียง B

ภาพการใช้นิ้วสำหรับเสียง B

โน้ตเสียง B เป็นโน้ตที่มีการใช้นิ้วที่ง่ายใกล้เคียงกับเสียง A ตัวอย่างเพลงที่ใช้ในการฝึกเล่นโน้ตเสียง B คือเพลง Hot Cross Bun ซึ่ง

แต่งโดยใช้โน้ต ๓ เสียง คือ B A และ G โดยใช้เสียง G เป็นตัวโทนิค การฝึกในขั้นแรกให้เด็กร้องโน้ตตามครูจนจำโน้ตและทำนองได้ แล้วฝึก

การใช้นิ้วเปิดปิดรีคอร์เดอร์โดยยังไม่ต้องเป่า แต่ใช้การร้องโน้ตแทน เมื่อเด็กควบคุมนิ้วได้สัมพันธ์กับโน้ตดีแล้วจึงให้เด็กเป่าเพลงนี้จริงๆ

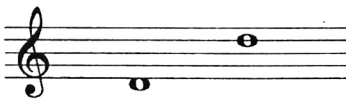
Hot Cross Buns

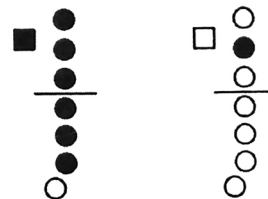
กิจกรรมอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยทำให้เด็กคุ้นเคยกับการเล่นโน้ตเหล่านี้มากขึ้น คือการให้เด็กอิมโพรไวส์ทำนองด้วยเสียง B A G โดยให้เด็กจับคู่และเล่นทำนองแบบถามตอบกันด้วยการอิมโพรไวส์ ให้เด็กคนหนึ่งเป็นผู้เล่นวรรคถามโดยให้จบวรรคด้วยเสียง B หรือ A ส่วนเด็กอีกคนหนึ่งเล่นวรรคตอบให้จบวรรคด้วยเสียง G

ให้เล่นทำนองถามตอบกันไปมาหลายๆ ครั้ง เมื่อเด็กเริ่มเบื่อก็สลับหน้าที่ให้ผู้ที่เคยเล่นวรรคถามไปเล่นวรรคตอบ และให้ผู้ที่เคยเล่นวรรคตอบไปเล่นวรรคถามบ้าง เด็กๆ จะคุ้นเคยกับเสียงเหล่านี้ และสามารถสร้างสรรค์ทำนองจากเสียงเหล่านี้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ ๔ เพิ่มโน้ตเสียง D ต่ำ และ D สูง

โน้ตเสียง D ต่ำ และ D สูง

ภาพการใช้นิ้วสำหรับเสียง D ต่ำ และ D สูง

ตัวอย่างเพลงที่ใช้สำหรับการฝึกเล่นโน้ตเสียง D ต่ำ และ D สูง คือเพลง Scotland's Burning ซึ่งเป็นเพลงแบบ Canon มี ๔ ท่อน ชั้นแรกให้เด็กทั้งหมดฝึกร้องเพลงนี้ให้ถูกต้องต่อนั้นจึงแบ่งเด็กออกเป็น ๔ กลุ่ม แล้วร้องเพลงนี้ในแบบ Canon เรียงลำดับตามหมายเลขท่อนที่กำหนด คือ กลุ่มที่หนึ่งจะเริ่มร้องก่อน

เมื่อกลุ่มที่หนึ่งร้องไปถึงท่อน ๒ กลุ่มที่สองจะเริ่มร้องท่อน ๑ เมื่อกลุ่มที่สองร้องไปถึงท่อน ๒ กลุ่มที่สามจะเริ่มร้องท่อน ๑ และเมื่อกลุ่มที่สามร้องไปถึงท่อน ๒ กลุ่มที่สี่จะเริ่มร้องท่อน ๑ เมื่อเด็กร้องเพลงได้แล้วจึงให้เด็กเล่นเพลงนี้ด้วยรีคอร์ดอร์ในแบบ Canon

Scotland's Burning

Trad. round

1
Scot - land's burn - ing. Scot - land's burn - ing.

2
Look out! Look out!

3
Fire! Fire! Fire! Fire!

4
Pour on wa - ter! Pour on wa - ter!

ชั้นที่ ๔ เพิ่มโน้ตเสียง C ต่ำ

โน้ตเสียง C ต่ำ

ภาพการใช้นิ้วสำหรับเสียง C ต่ำ

โน้ตเสียง C ต่ำ เป็นโน้ตที่จะต้องใช้นิ้วปิด
รีคอร์ดอร์ทุกรู จึงเป็นเสียงที่ค่อนข้างยาก
สำหรับเด็กในการควบคุมให้นิ้วทุกนิ้วปิดรูได้อย่าง
สนิท จึงนำมาเรียนในชั้นหลัง เพื่อให้เด็กได้มี
ความพร้อมและมีทักษะการเล่นรีคอร์ดอร์มาพอ
สมควรก่อน ตัวอย่างเพลงที่ใช้สำหรับการฝึกเล่น

เสียง C ต่ำ คือเพลง Welcome Here ซึ่งเพลง
นี้มีโน้ตครบทั้ง ๕ เสียง ในบันไดเสียงแบบ ๕
เสียง (Pentatonic scale) การฝึกเล่นเพลงนี้
ฝึกเช่นเดียวกับในชั้นแรกๆ คือ ให้เด็กเรียนรู้วิธี
การใช้นิ้วสำหรับเสียงใหม่ แล้วเล่นเพลงตามครู
จนจำได้

Welcome Here

Shaker

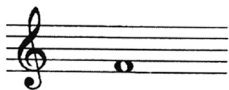

Wel - come here! Wel - come here! All be a - live and be of good cheer.

I've got a pie all baked com - plete and pud - ding, too, that's ve - ry sweet.
Chest-nuts are roas-ting. Join us here while we dance and make good cheer.

ชั้นที่ ๑๐ เพิ่มโน้ตเสียง F

โน้ตเสียง F

ภาพการใช้นิ้วสำหรับเสียง F

อาจจะกล่าวได้ว่าเสียง F เป็นเสียงที่เล่นยากมากสำหรับเด็ก เพราะจะต้องใช้นิ้วปัดรูรีคอร์ดอร์ทั้งหมด ยกเว้นนิ้วกลางของมือขวานิ้วเดียว จึงทำให้ควบคุมนิ้วได้ลำบาก และเกิดความรู้สึกยุ่งยากสำหรับเด็ก แต่เมื่อเด็กมีประสบการณ์ในการเล่นรีคอร์ดอร์มาตามลำดับดังที่กล่าวไปแล้ว เด็กๆ สามารถเล่นโน้ตเสียงนี้ได้โดยไม่ยากนัก เพลงที่ใช้สำหรับการฝึกเล่นเสียง F นี้คือ Great Big House ซึ่งเป็น

เพลงที่ด้วยบันไดเสียง Do Pentatonic on F ซึ่งประกอบด้วยโน้ต 5 เสียง คือ F G A C D โดยมีเสียง F เป็นตัวโทนิค ก่อนฝึกเล่นเพลงนี้อาจจะให้เด็กเล่นรีคอร์ดอร์โดยอิมโพรไวส์ทำนองด้วยเสียงทั้งห้านั้นตามความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเพื่อให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับการเล่นเสียงเหล่านั้นให้ดีขึ้น โดยอาจให้เด็กผลัดกันเล่นให้เพื่อนๆ ฟัง หรือเล่นพร้อมกันทั้งหมดเลยก็ได้

Great Big House

Folk Song

จากขั้นตอนการสอนที่ได้กล่าวมานั้นเป็นตัวอย่างการสอนรีคอร์ดอร์เบื้องต้น ซึ่งจะสอนให้เด็กเล่นรีคอร์ดอร์ด้วยการท่องจำทำนอง ยังไม่เน้นให้เล่นจากการอ่านโน้ตแล้วเล่นทันที เพื่อให้เด็กได้เล่นดนตรีอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ต้องมีความกังวลกับการอ่านโน้ต โน้ตมีไว้เพื่อใช้ทบทวน ซึ่งเด็กจะค่อยๆ ค้นเคยกับการอ่านโน้ตทีละเล็กละน้อย ครูควรหาโอกาสสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการอ่านเขียนโน้ตตามความเหมาะสม โดยให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเชิงบูรณาการระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ

สำหรับเพลงที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นเพลงที่ใช้โน้ตในบันไดเสียงแบบ ๕ เสียง (Pentatonic Scale) โดยที่บางเพลงก็ใช้โน้ตเพียงบางเสียงของบันไดเสียงนี้เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของออร์ฟที่ต้องการให้การเรียนดนตรีของเด็กไม่ยุ่งยากซับซ้อน เกื้อหนุนต่อการเล่นแบบอิมโพรไวส์ของเด็ก แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าเด็กจะเล่นเพลงที่แต่งขึ้นโดยใช้บันไดเสียงแบบ ๕ เสียงเท่านั้น แต่เด็กสามารถเรียนรู้การเล่นโน้ตได้มากกว่า ๕ เสียง โดยการเล่นเพลงที่ย้ายบันไดเสียง (Transpose) ไปจากเดิม เช่น จากเดิมที่เล่นด้วยบันไดเสียง Do Pentatonic on C ซึ่งประกอบด้วยโน้ตเสียง C D E G A อาจจะย้ายบันไดเสียงใหม่เป็น Do Pentatonic on G ซึ่งประกอบด้วยโน้ตเสียง G A B D E

ทำให้เด็กได้เรียนรู้การเล่นโน้ตเสียง B เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียง หรือถ้าย้ายบันไดเสียงใหม่เป็น Do Pentatonic on F ซึ่งประกอบด้วยโน้ตเสียง F G A C D จะทำให้เด็กได้เรียนรู้การเล่นโน้ตเสียง F เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียง จึงเป็นการเตรียมให้เด็กพร้อมที่จะเล่นเพลงที่แต่งด้วยบันไดเสียงอื่นๆ ที่มากกว่า ๕ เสียง ไปจนถึงบันไดเสียงแบบเมเจอร์และไมเนอร์ในขั้นต่อไป ซึ่งในระบบการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟได้วางลำดับการสอนที่จะรับช่วงต่อจากขั้นนี้ไว้แล้วเช่นกัน

จากแนวคิดในการสอนดนตรีของออร์ฟที่นำมาประยุกต์ใช้กับการสอนรีคอร์ดอร์สำหรับเด็กนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการสอนที่เริ่มต้นจากสิ่งที่ใกล้ตัวเด็ก เด็กเรียนรู้จากสิ่งที่ง่ายไปไปสู่สิ่งที่ยากขึ้น การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ โดยอาศัยศักยภาพและประสบการณ์เดิมที่อยู่ในตัวเด็กมาเป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยการทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างประสบการณ์เดิม ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ เด็กจะเกิดการเรียนรู้อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติของตัวเขา และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนดนตรี การเล่นรีคอร์ดอร์และการเรียนดนตรีก็จะเป็นเรื่องง่ายสำหรับเขา แต่กลับเป็นสิ่งที่น่าสนุก และท้าทายให้อยากศึกษาเพิ่มขึ้นต่อไป

รายการอ้างอิง

- ธวัชชัย นาควงษ์. ๒๕๔๒. การสอนดนตรีสำหรับเด็กตามแนวคิดของคาร์ล ออร์ฟ (Orff-Schulwerk). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Crowell, Martha. 2003. Orff Level I Recorder.
- Goodkin Doug. 2002. **Play, Sing,& Dance: An Introduction to Orff Schulwerk**. U.S.A.: Schott.
- Keetman, Gunild and Ronnefeld, Minna.1999. **Elemental Recorder Playing: Teacher's Book**. Translated and Adapted by Shamrock, Mary. England: Schott.
- Warner, Brigitte. 1991. **Orff-Schulwerk: Applications for the Classroom**. U.S.A.: Prentice - Hall.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิทยา ไล้ทอง สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย